

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

14 mars 2012

PROPOSITION DE LOI

complétant l'article 17 du Code judiciaire
et l'article 3 du titre préliminaire
du Code d'instruction criminelle
en vue d'instaurer au profit
des associations une action
d'intérêt collectif

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 50.942/2
DU 7 MARS 2012

Document précédent:

Doc 53 0153/ (S.E. 2010):

001: Proposition de loi de M. Brotcorne.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

14 maart 2012

WETSVOORSTEL

tot aanvulling van artikel 17
van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 3
van de voorafgaande titel van het Wetboek
van strafvordering, met het oog op de
instelling ten voordele van de verenigingen
van een rechtsvordering ter verdediging
van collectieve belangen

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 50.942/2
VAN 7 MAART 2012

Voorgaand document:

Doc 53 0153/ (B.Z. 2010):

001: Wetsvoorstel van de heer Brotcorne.

<i>N-VA</i>	:	<i>Nieuw-Vlaamse Alliantie</i>
<i>PS</i>	:	<i>Parti Socialiste</i>
<i>MR</i>	:	<i>Mouvement Réformateur</i>
<i>CD&V</i>	:	<i>Christen-Democratisch en Vlaams</i>
<i>sp.a</i>	:	<i>socialistische partij anders</i>
<i>Ecolo-Groen</i>	:	<i>Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen</i>
<i>Open Vld</i>	:	<i>Open Vlaamse liberalen en democraten</i>
<i>VB</i>	:	<i>Vlaams Belang</i>
<i>cdH</i>	:	<i>centre démocrate Humaniste</i>
<i>FDF</i>	:	<i>Fédéralistes Démocrates Francophones</i>
<i>LDD</i>	:	<i>Lijst Dedecker</i>
<i>MLD</i>	:	<i>Mouvement pour la Liberté et la Démocratie</i>
<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		
<i>DOC 53 0000/000:</i>	<i>Document parlementaire de la 53e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	<i>DOC 53 0000/000:</i> <i>Parlementair document van de 53e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA:</i>	<i>Questions et Réponses écrites</i>	<i>QRVA:</i> <i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV:</i>	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>	<i>CRIV:</i> <i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV:</i>	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>	<i>CRABV:</i> <i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV:</i>	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>	<i>CRIV:</i> <i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN:</i>	<i>Séance plénière</i>	<i>PLEN:</i> <i>Plenum</i>
<i>COM:</i>	<i>Réunion de commission</i>	<i>COM:</i> <i>Commissievergadering</i>
<i>MOT:</i>	<i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>	<i>MOT:</i> <i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>
<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>		
<i>DOC 53 0000/000:</i>	<i>Parlementair document van de 53e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>	<i>DOC 53 0000/000:</i> <i>Parlementair document van de 53^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA:</i>	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>	<i>QRVA:</i> <i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV:</i>	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>	<i>CRIV:</i> <i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV:</i>	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>	<i>CRABV:</i> <i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV:</i>	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>	<i>CRIV:</i> <i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN:</i>	<i>Plenum</i>	<i>PLEN:</i> <i>Plenum</i>
<i>COM:</i>	<i>Commissievergadering</i>	<i>COM:</i> <i>Commissievergadering</i>
<i>MOT:</i>	<i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>	<i>MOT:</i> <i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes:</i> <i>Place de la Nation 2</i> <i>1008 Bruxelles</i> <i>Tél. : 02/549 81 60</i> <i>Fax : 02/549 82 74</i> <i>www.lachambre.be</i> <i>e-mail : publications@lachambre.be</i>	<i>Bestellingen:</i> <i>Natieplein 2</i> <i>1008 Brussel</i> <i>Tel. : 02/549 81 60</i> <i>Fax : 02/549 82 74</i> <i>www.dekamer.be</i> <i>e-mail : publicaties@dekamer.be</i>

Le Conseil d'État, section de législation, deuxième chambre, saisi par Président de la Chambre des représentants, le 10 février 2012, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours sur une proposition de loi "complétant l'article 17 du Code judiciaire et l'article 3 du titre préliminaire du Code d'instruction criminelle en vue d'instaurer au profit des associations une action d'intérêt collectif" (*Doc. parl.* Chambre, 2010, n° 53 0153/001), a donné l'avis suivant:

Comme la demande d'avis est introduite sur la base de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, tel qu'il est remplacé par la loi du 2 avril 2003, la section de législation limite son examen au fondement juridique de la proposition, à la compétence de l'auteur de l'acte ainsi qu'à l'accomplissement des formalités préalables, conformément à l'article 84, § 3, des lois coordonnées précitées.

Sur ces trois points, la proposition appelle les observations suivantes.

Examen de la proposition de loi

1. Comme le précise la phrase introduisant les développements, la proposition de loi à l'examen "reprend le texte de la proposition de loi déposée au Sénat 3-50/1 et de la proposition de loi DOC 52 0109/001".

L'avis 46 643/AG, donné le 9 mars 2010 par l'assemblée générale de la section de législation du Conseil d'État sur un projet de loi "modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'État, en vue d'accorder aux associations le droit d'introduire une action d'intérêt collectif", observe — sous l'intitulé "III. Autres projets ou propositions ayant un objet comparable", au point 6.2¹ — "qu'une autre proposition de loi a été déposée à la Chambre des représentants, le 16 août 2007, par Mme Cl. Nyssens et M. Brotcorne, "complétant l'article 17 du Code judiciaire et l'article 3 du titre préliminaire du Code d'instruction criminelle en vue d'instaurer au profit des associations une action d'intérêt collectif" (*Doc. parl.*, Chambre, 2007, n° 52-109/1)".

Il appartient au législateur d'apprecier s'il entend fixer des critères à l'admissibilité du droit d'action d'intérêt collectif, tel qu'il serait consacré dans le Code judiciaire et dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale². Sur cette question et sur d'autres soulevées par la notion d'action d'intérêt collectif, il est renvoyé à l'avis 46 643/AG précité, qu'il conviendrait d'annexer au présent avis.

De Raad van State, afdeling Wetgeving, tweede kamer, op 10 februari 2012 door de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een wetsvoorstel "tot aanvulling van artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 3 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, met het oog op de instelling ten voordele van de verenigingen van een rechtsvordering ter verdediging van collectieve belangen" (*Parl. St. Kamer*, 2010, nr. 53 0153/001), heeft het volgende advies gegeven:

Aangezien de adviesaanvraag ingediend is op basis van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zoals het is vervangen bij de wet van 2 april 2003, beperkt de afdeling Wetgeving overeenkomstig artikel 84, § 3, van de voornoemde gecoördineerde wetten haar onderzoek tot de rechtsgrond van het wetsvoorstel, de bevoegdheid van de steller van de handeling en de te vervullen voorafgaande vormvereisten.

Wat deze drie punten betreft, geeft het wetsvoorstel aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Onderzoek van het wetsvoorstel

1. Zoals in de inleidende zin van de toelichting wordt gesteld, "neemt [het voorliggende wetsvoorstel] de tekst over van het in de Senaat ingediende wetsvoorstel 3-50/1 en van wetsvoorstel DOC 52 0109/001".

In advies 46 643/AV, gegeven op 9 maart 2010 door de algemene vergadering van de afdeling Wetgeving van de Raad van State over een ontwerp van wet "tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen", wordt — onder opschrift "III. Andere ontwerpen of voorstellen met een soortgelijk doel", in punt 6.2¹ — erop gewezen "dat op 16 augustus 2007 door Mevr. Cl. Nyssens en de heer Ch. Brotcorne bij de Kamer van volksvertegenwoordigers nog een voorstel van wet is ingediend "tot aanvulling van artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 3 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, met het oog op de instelling ten voordele van de verenigingen van een rechtsvordering ter verdediging van collectieve belangen" (*Parl. St. Kamer* 2007, 52-109/1).

De wetgever dient uit te maken of hij criteria wil vaststellen voor de toelaatbaarheid van het vorderingsrecht ter verdediging van collectieve belangen zoals dat zou worden vastgelegd in het Gerechtelijk Wetboek en in de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering². Voor deze en andere vragen die het begrip rechtsvordering ter verdediging van collectieve belangen doet rijzen, wordt verwezen naar het voornoemde advies 46 643/AV, dat als bijlage bij het onderhavige advies zou moeten worden gevoegd.

¹ *Doc. parl.*, Chambre, n° 52-1939/002, p. 12.

² Dans la phrase liminaire de l'article 3 de la proposition, il convient d'écrire, dans le texte français, "titre préliminaire du Code de procédure pénale", et non "titre préliminaire du Code d'instruction criminelle".

¹ *Parl. St. Kamer* 2009-2010, nr. 52-1939/002, blz. 12.

² In de Franse tekst van het voorstel dient in de inleidende zin van artikel 3 "titre préliminaire du Code de procédure pénale" te worden geschreven in plaats van "titre préliminaire du Code d'instruction criminelle".

S'il était donné suite à cette observation, il est renvoyé, *mutatis mutandis*, à l'avis 50 941/2 donné ce jour sur une proposition de loi "modifiant le Code judiciaire en vue d'accorder aux associations le droit d'introduire une action d'intérêt collectif".

2.1. Sous cette réserve, les textes en projet appellent les observations suivantes.

2.2. Les notions de "but statutaire" à l'article 17, alinéa 2, proposé du Code judiciaire et de "but visé par cette personne" à l'article 3, alinéa 2, proposé du titre préliminaire du Code de procédure pénale devraient être remplacées par la notion d'objet social.

2.3. Comme telle est l'intention qui ressort des développements de la proposition, il conviendrait de préciser, au début de l'article 3, alinéa 2, proposé du titre préliminaire du Code de procédure pénale, que c'est d'une personne morale de droit privé qu'il est question. Pareille précision rétablirait la cohérence avec l'ensemble du texte.

2.4. Il conviendrait de rédiger l'article 3, alinéa 2, proposé, du titre préliminaire du Code de procédure pénale de telle façon à faire apparaître que la personne morale est présumée avoir subi un dommage lorsque l'infraction porte atteinte à son objet social et non "lorsque le dommage est contraire au but visé par cette personne".

La chambre était composée de

Messieurs

Y. KREINS, président de chambre,

P. VANDERNOOT,

Madame

M. BAGUET, conseillers d'État,

Monsieur

Y. DE CORDT, assesseur de la section de législation,

Madame

B. VIGNERON, greffier.

Le rapport a été présenté par M. J.-L. Paquet, premier auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. P. Vandernoot.

Le greffier,

B. VIGNERON

De voorzitter,

Y. KREINS

Indien op deze opmerking wordt ingegaan, wordt *mutatis mutandis* verwezen naar advies 50 941/2, dat heden is gegeven over een voorstel van wet "tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen".

2.1 Onder dat voorbehoud geven de ontworpen bepalingen aanleiding tot de volgende opmerkingen.

2.2. Het begrip "statutair oogmerk" genoemd in het voorgestelde artikel 17, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek en het begrip "door die persoon nagestreefd doel" genoemd in het voorgestelde artikel 3, tweede lid, van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering moeten worden vervangen door het begrip "maatschappelijk doel".

2.3. Aan het begin van het voorgestelde artikel 3, tweede lid, van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering zou moeten worden gepreciseerd dat wordt gedoeld op een privaatrechtelijke rechtspersoon, zoals blijkt uit de toelichting van het voorstel. Een dergelijke verduidelijking zou de samenhang met de hele tekst herstellen.

2.4. Het voorgestelde artikel 3, tweede lid, van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering moet zo worden geformuleerd dat daaruit blijkt dat de rechtspersoon wordt geacht schade te hebben geleden wanneer het misdrijf zijn maatschappelijk doel schaadt, in plaats van "wanneer de schade strijdig is met het door die persoon nagestreefde doel".

De kamer was samengesteld uit

de Heren

Y. KREINS, kamervoorzitter,

P. VANDERNOOT,

Mevrouw

M. BAGUET, staatsraden,

de Heer

Y. DE CORDT, assessor van de afdeling Wetgeving,

Mevrouw

B. VIGNERON, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de Heer J.-L. Paquet, eerste auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de Heer P. Vandernoot.

De griffier,

B. VIGNERON

Le président,

Y. KREINS